

KPMG FOORUM

Juhtimisajakiri otsustajatele / 25 / 2011

KPMG Baltics OÜ

Fookuses on kapitali haldamine

- Joakim Helenius: läänega lõimumine kasvatab Eesti šansse idas
- Kuidas mõõta strateegilist võimekust?
- Kuidas kasutada investeerimiskontot?
- Äriseadustiku muudatused – konkurentsivõimelise osahingu regulatsioon
- Maksukorralduse seaduse muutus
- Muudatused audiitortegevuse seaduses
- Seotud isikute regulatsiooni muudatused

KPMG

Cutting through complexity

Sisukord

Eessõna	3
Andris Jegers	
Joakim Helenius: läänega lõimimine kasvatab Eesti šansse idas	4
Uudisnupud	7
Kuidas mõõta strateegilist võimekust?	8
Jüri Sakkeus	
Kuidas kasutada investeerimiskontot?	10
Tõnis Jakob	
Äriseadustiku muudatused – konkurentsivõimelise osaühingu regulatsioon	12
Karen Root	
Euroküsitlus	14
Vahur Kraft	
Kristjan Kongo	
Taimo Saan	
Sami Seppänen	
Hanno Kross	
Maksukorralduse seaduse muutus	16
Joel Zernask	
Tõnu Kolts	
Muudatused audiitortegevuse seaduses	18
Indrek Alliksaar	
Seotud isikute regulatsiooni muudatused	20
Maike Leppik	
Tõnu Kolts	

4 On võimalik välja kujundada selged oskused põnevas nišis ja eksportida puhast hallollust.

8 Nüüd, kui pind on jälle jalge all, on kasulik ka strateegiatöö tarkused uuesti meelde tuletada.

10 Tulumaksuseadusemuudatuste kohaselt võib tulumaksukohustust edasi lükata, kui kasutada väärtpaberite võõrandamisest saadud kasu arvestamiseks investeerimiskontot.

12 Seaduste väljatöötajad võiksid leida senisest oluliselt rohkem võimalusi tõhustada koostööd teiste Balti riikidega.

16 Maksukohustuslane peab edaspidi arvestama sellega, et eelaresti on edaspidi võimalik kohaldada ka rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele.

16 Standardne auditfail koondab maksuhaldurile esitatavate andmete struktuuri, vormingu ja sisu nõuded.

18 Ilmselt tekitab audiitortegevuse seaduse muudatuste tulv raskusi ettevõtjatele, kellel peaks uute seaduste ja seaduseuenduste uurimise kõrval jääma aega ka ettevõtluseks.

20 Tulumaksuseaduse muudatuste eesmärgiks on anda maksuhaldurile kaalutusõigus ning minna seotud isikute formaalsest määratlusest üle tegelike majanduslike sidemete määratlusele.

20 Isikud on omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju.

Hea lugeja!

Andris Jegers
KPMG Baltics OÜ
partner, juhatuse esimees
tel 6268 700
ajegers@kpmg.com

Eelmise KPMG Foorumi ilmumise eel valitses ootusärevus, kuidas kroon läheb ning euro tuleb. Nõustun mitmete Eesti äriilidritega, kes käesolevas ajakirjas leiavad, et üleminek oli ladus ning ettevalmistused olid hästi tehtud. Mida päev edasi, seda loomulikumaks osaks igapäeva- ja majanduselust euro saab. Tõmbame nüüd teemale joone alla.

Investeerimispankur Joakim Helenius märgib ajakirjale antud intervjuus, et nüüdseks on Eesti ELi, NATO ning euroala liikmelisusega saavutanud suured eesmärgid. Aeg on mõelda uutele väiksematele sihtidele, mis viivad kokkuvõttes elatusasteme tõusule – see aga eeldab tegevusstrateegiat. Selle mõttega haakub Jüri Sakkeuse tõdemus, et ilma strateegiata pole mõistlik uute investeeringutega alustada. Mõeldumas on ka majandussurutis, mil paljudele oli ellujäämine ainus strateegia.

Aasta algus toob tavaliselt muudatusi seadustes ning maksukorralduse ning tulumaksustamise valdkonda puudutavast kirjutavad KPMG maksuexpertsid. Luubi all on ka muudatused äriseadustikus ehk konkurentsivõimelise osaühingu regulatsioon. Ülevaate saab audiitortegevuse seaduse peamistest muudatustest, mis puudutavad 1. jaanuaril 2010 alanud ja hiljem algavate aruandeperioodide auditeerimist. Ajakirjas olev investeerimiskonto tutvustus pakub huvi neile, kes oma varasid väärtpaberiturgudele paigutavad.

Edukat alanud aastat soovides,

Andris Jegers

Joakim Helenius: läänega lõimumine kasvatab Eesti šansse idas

Intervjuus KPMG Foorumile räägib Trigon Capitali omanik **Joakim Helenius** Eesti eesmärkidest, välisinvesteeringutest, euro mõjust ning finantskeskkonnast.

Fotod: Julia-Maria Linna

1. Mida ostsite esimeste eurode eest?
Arvan, et need olid kinopiletid, ja kasutasin sularaha. Pärast aastavahetust oli mul veel alles mõningaid kroonikupüüre, mille kasutasin ära paralleelkäibe ajal.

2. Euroga on jõudnud Eesti suure saavutuseni. Mis oleks järgmine eesmärk Eesti majanduses?

Arvan, et edasiseks on laotud tugev vundament. Seni oleme lähtunud suurtest eesmärkidest nagu Euroopa Liit, NATO ja euro. Nüüd on aeg minna väiksemate eesmärkide suunas, et arendada Eestit ja Eesti majandust parimal võimalikul moel. Eelkõige peame pürgima ELi keskmise sissetulekutaseme poole. Kui see on saavutatud, oleks järgmine siht ELi jõukamate liikmete sekka jõudmine. Kuid need kaks on eesmärgid, mitte strateegiad. Jõukuse kasvatamine nõuab strateegiat: tuleb mõelda välja, mida teised riigid teevad ning miks nad peaksid ostma meie tooteid ja teenuseid.

3. Kas euroala liikmena vajab Eesti kunagi välisabi nagu praegu Iirimaa või Kreeka ning mis võiks viia sellise dramaatilise sammuni?

Seni kuni Eesti – sinne rahvas – on piisavalt nutikas ja valib riigi etteotsa

pragmatilised poliitilised jõud, seda ei juhtu. Eestil on olnud õnne omada kompetentseid ja vastutustundlikke valitsusi suuremal osal uuest iseseisvusajast. Arvamusuuringuid vaadates ei ole karta, et asi pöörduks halvemuse poole. Ilmselt ebapädev poliitiline juhtkond võib aga viia suurte probleemideni. Nagu on juhtunud neis praegu hädas olevates ELi riikides, kus valitsused ei ole teinud head tööd. Nad mõtlesid vaid lühiajalistele eesmärkidele ning jätsid tähelepanuta pikaajalised – ning tulemused on nüüd näha.

4. Kas olete oma ettevõtluses tundnud juba euro tuleku või selle ootuse mõju?

Minu äris suhtleme rahvusvaheliste investoritega. Eurole üleminek oli oluline kahes plaanis: kõigepealt andis see selge signaali Euroopale ja muule maailmale, et Eesti tuli kriisist välja palju paremas vormis kui enne. Kuigi valulikke kokkuiumeteid, mida valitsus rakendas, varjutasid pikka aega probleemid naaberriikides, eriti Lätis. Kui välispress kirjutas Balti majanduskriisist, siis tegelikult kirjutati Lätist. Euro annab väga selge signaali, et Eestiga on hoopis teistsugune lugu.

Teiseks, pikemas vaates tähendab see investorite usu naasmist, mida näeme

juba praegu. Kahe-kolme aasta eest olid nad väga ettevaatlikud Eestisse investeerimise osas ning hoidsid devalveerimiskõrva tõttu end tagasi. Pole väga palju möödas päevadest, mil ka Eestis arutati väga elavalt devalveerimise üle. Nüüd on see oht kadunud ning juba mõeldakse, kuidas tuua tootmine Eestisse. Lisaks eurole on mitmeid teisi tegureid, mis toetavad siia investeerimist: maksud, sõbralik ettevõtluskeskkond ja paindlik tööturg.

On võimalik välja kujundada selged oskused põnevas nišis ja eksportida puhast hallollust.

Eriti strateegilistel investoritel on nüüd lihtsam siin jalga maha panna, aga see ei juhtu muidugi üleöö.

5. Olete varem öelnud, et euro tekitab uue Põhjala investeeringute laine Eestis. Kas 1. jaanuar tõi muutusi?

2010. aasta suvest saadik on olnud kõigile teada, et euro tuleb – tehti ametlik otsus Eesti liitumise kohta. Seega oli 1. jaanuari muutus puhttehniline. Euro-otsus oli signaal

igale firmale, kes soovib Eestis tootmisse investeerida ning ettevõtte püsti panna. Kuid see võtab aega: kui firma hakkas Eestisse investeerimisele mõtlema peale suvepuhkusi, võib minna veel 6, 12 või 18 kuud, enne kui midagi paistma hakkab.

Samas on Rootsi ja Soome tootmisettevõtetel endiselt kasutamata võimsusi ning nad ei ole veel valmis tootmise laiendamiseks.

Küll võib rääkida üha suuremast arvust Skandinaavia ettevõtetest, kes on Eestist huvitatud. Mõni on juba alustanud planeerimist. Nad vajavad informatsiooni, otsivad sobivat kinnisvara, näiteks tööstusparkides, kuid otsused ei tule üleöö. Tähtis on selgitada skandinaavlastele, kui head on võimalused Eestis.

6. Kui jätta kõrvale mõned erandid (nt Eesti Telekom ja Norma ülevõtmispakkumised), siis ei olnud majanduslanguse ajal Eestis ühinemiste ja ülevõtmiste (M&A) lainet. Kas nüüd, mil majandus on taastumas, on Eesti firmad väliskapitalile veelgi vähem atraktiivsed?

Kui Eestit tabas 1990ndate lõpul eelmine majanduslangus, ostsid tõesti

paljud skandinaavlastel siin firmasid üles. Kuid 1990ndate algupoole toimunud erastamiste järel ei olnud paljudel ettevõtetel kokkuhoidvat omanike ringi. Eesti praegusel ettevõtlusmaastikul on enamik firmadest kas tugevate kohalike omanike käes või juba mõne rahvusvahelise grupi koosseisus. Ei ole palju firmasid, mida saaks üles osta.

Eurole üleminek andis selge signaali Euroopale ja muule maailmale, et Eesti tuli kriisist välja palju paremas vormis kui enne.

Tuleb ka öelda, et majanduskriis tuli nii järsku, et kui mõni välisostja kaaluski omandamist, halvenes finantsolukord nii kiiresti, et tehinguga edasi minemiseks ei tekkinud tegelikku võimalust. Hetkeks, mil firmad olid raskustes, olid need raskused juba tõsised. Ka pangad võtsid olulise ja tugeva rolli paljude hädas olnud ettevõtete tegevuses ning lähema paari

aasta jooksul hakkab paistma, kuidas mõned varad lähevad edukamate ettevõtete valdusse.

Nüüd võib hoopis näha spetsiaalseid otseinvesteeringuid Skandinaavia firmadest, kes asutavad siin uue ettevõtte. Kohaliku firma ülesostmine ei ole enam lihtsaim viis Eesti turule sisenemiseks.

7. Mis seaduse või regulatsiooni muudaksite Eestis kohe ära, et teha meid konkurentsivõimelisemaks?

Eesti peab mitmes vallas tegema end ligitõmbavamaks mitte ainult välisinvesteeringutele, vaid ka välisele know-how'le, inimeste teadmistele. Eesti on väike majandus vähese rahvaarvuga ning vältimatult ei ole siin piisavalt kogunenud inimesi, kui ettevõtjate hakkavad asjad hooga edasi minema.

Ainus võimalus on teha Eesti välismaalastele atraktiivsemaks, et nad elaksid ja töötaksid siin. Ükskõik, kas nad on spetsialistid või ettevõtjad, kes soovivad siin äri püsti panna. Eesti õiguslik raamistik ei toeta sellist arengut, kuigi loomulikult ei ole eriti ELi kodanikel keeruline Eestisse asuda. Siia asumisega aga kaasnevad mitmed ebamugavused. Näiteks ei ole Eestis ühtegi riigikooli, mis mõeldud välisõpilastele.

Olulisi muutusi on siiski juba toimumas, nagu näiteks sotsiaalmaksu ülempiiri kehtestamine spetsialistidele, kes tulevad Eestisse kaheks-kolmeks aastaks, et jagada oma oskusteavet ning nõuandeid kohalikele. Muidu maksaksid nad suuri sotsiaalsummasid, mida nad ei kasuta.

8. Eesti on nüüd hästi lõimunud Euroopaga, kuid kas ta on ka säilitanud oskuse suhelda idaga, näiteks SRÜ riikidega?

See oskus pole kuhugi kadunud. Minu enda ettevõtte on väga aktiivsed Venemaal, Ukrainas, SRÜ riikides. Olene saanud tugineda paljude eestlaste teadmistele, nende keeleoskusele ja kultuuri tundmisele äri edendamisel venekeelses keskkonnas. Arvan, et Eesti tegeleb edaspidi senisest rohkem lääne ja ida suhetega. Ükskõik kust vaadata, iga samm, mille Eesti astub läänega suurema lõimumise poole – olgu selleks EL, NATO või

euro – peaks lihtsustama Eesti suhtlust idaga. Suurem seotus läänega tähendab ka rohkem äritegevust idas.

9. Kõik soovivad avada ukse Hiinasse. Kas näete Eesti jaoks võimalusi saada rohkem osa kaubandus- ja ettevõtlussuhetest Hiinaga?

Logistikasektoris on tehtud mitu katset pakkuda Eestit Hiina ettevõtetele sillaks Euroopasse. Et nad kasutaksid meie sadamaid ja ladusid – pärast seda, kui kaubad on rongi, laeva või lennukiga toodud Hiinast Euroopasse. See on üks võimalus koostööks hiinlastega.

Tööstuse vallas on kokkupuude kaudsem. Kui Eesti ettevõtte lõimuvad tihedamalt Skandinaavia suurte ettevõtetega, mis ekspordivad Hiinasse, siis hangete tegemine Rootsi ja Soome suurtele ettevõtetele tähendab, et kaudselt saavad Põhjala ja Hiina kasvavast kaubavahetusest kasu ka siinsed firmad.

10. Mis väljavaateid näete Eesti kapitaliturul, Tallinna Börsil?

Tuleb pead kokku panna, et mida sellega teha. Majanduskriis liikus suur osa otsustamisest Eestist Stockholm. Sealsed haldurid näevad Eestit väga väikese turuna ega ole teadlikud siinsetest võimalustest. Kui raha hallatakse siin, oleks olukord teine. Kapitaliturgude seisukohalt oleks suur muutus, kui otsuste tegemine toodaks ühel päeval Eestisse tagasi.

Tänastel kapitaliturgudel võimutsevad fookuseeritud fondid, mida juhitakse välismaalt, ning kohalik börsitegevus on väikeste erainvestorite kätes. See pole vale, aga arvestades nende valduses oleva kapitalimahu piiratust, ei suuda nad omal käel turgu arendada.

11. Mõned turuosalisel arvavad, et Tallinn võiks saada finantsteenuste keskuseks. Mis te sellest arvate?

Maailmas on käputäis tõelisi finantskeskusi: New York, Tokyo ja London. Lisaks on 10 000 linna terves maailmas, kes tahaks olla finantskeskused. Väiksematele linnadele on oluline küsimus, kuidas saaks tegevust fookuseerida ning leida nišš, milles nad võiksid saada rahvusvaheliselt konkurentsivõimelisemaks.

Minu firma on nähtavasti kõige suurem finantsteenuste eksportija siinkandis. Me nõustame investeringute juhtimist põllumajandussektoris Ukrainas ja Venemaal, kinnisvarasektoris Kesk- ja Ida-Euroopas ning otseinvesteeringuid SRÜ riikides. Projektid ja rahad on kõik välismaised, kuid juhtimistasud tulevad täies mahus Eestisse. See on selge näide sellest, kuidas on võimalik Eestis välja kujundada rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline teenus selgelt valitud nišis ning seega ekspordida puhast Eesti ajupotentsiaali.

Kapitaliturgude seisukohalt oleks suur muutus, kui otsuste tegemine toodaks ühel päeval Eestisse tagasi.

12. Mis ettevõtlusharudel on Eestis parem väljavaade?

Kõik mõtlevad ja räägivad IT-sektorist, kus Eestil on head oskused. Et selles vallas kasvada, on vaja kaasata rohkem rahvusvahelist know-how'd.

Traditsioonilistest sektoritest ei ole täielikult rakendatud põllumajandust. Eesti on väga tubli piimatootja ning piimahinnad on madalamad kui Soomes ja Venemaal – seega on olemas potentsiaal neisse riikidesse ekspordimiseks. Tõenäoliselt kaob ELis 2014. aastal piimatootmise kvoot ning Eesti piimasektor hakkab märkimisväärselt kasvama ning riik suurendab ekspordimahte.

Võimalusi on ka metsanduses, kuna suured alad Eestis on kaetud metsaga. Praegu eksporditakse põhiliselt väikese lisaväärtustega toodangut, nagu näiteks saematerjal jms. Suund keerulisemale toodangule ja suurem lisaväärtus metsaressursi kasutamisel teeks sektorile head.

Uudisnupud

Stipendiumi konkurss Tartu Ülikoolis

Veebruaris käivitus järjekordne KPMG stipendiumi konkurss Tartu Ülikooli majandusteaduskonnas. 1 278 euro suuruse stipendiumi eesmärk on tunnustada ja toetada üht bakalaureuse- või magistrataseme üliõpilast, kes omab silmapaistvaid tulemusi õppetöös, on aktiivse eluhoiakuga ja aitab kaasa üliõpilaselu edendamisele.

Oisu Perekodu laste elamuslik päev Tallinnas

Oma töötajate annetuste toel korraldas KPMG jõulude eel toreda päeva pealinnas kaheksale Oisu Perekodus elavale poisile-tüdrukule. Esmalt tehti Kuulsaalis tutvust bowlinguga, seejärel AHHA teaduskeskuse väljapaneku ning 4D elamuskauplaga. Päev lõppes kosutava einega Hesburgeris ning jalutuskäiguga vanalinnas.

Heategevusse panustamine on saanud KPMG-lastele vahvaks traditsiooniks ning nii varasem koostöö Haiba Lastekoduga kui seekordne mõnus ühisüritus Oisu Perekodu lastega kinnitavad, et rahulolu ning rõõm on mõlemapoolne.

KPMG uuring: maailmamajanduse taastumine takerdub

Novembris 2010 avaldatud KPMG uuringu The Global Business Outlook väitel on USA ettevõtete optimism aasta viimastel kuudel järsult langenud, majanduse väljavaateid peetakse nõrgemaks terves maailmas. Maailmamajanduse taastumise hoog on vähenemas ning paljude ettevõtete ootused äritegevuse osas on tagasihoidlikumad kui 12 kuu eest. Samas märkimisväärne osa uuringule vastajatest on siiski endiselt positiivselt meelestatud. Uuringu viis KPMG Internationali ülesandel maailma tootmis- ja teenustesektori ettevõtete seas läbi uuringufirma Markit, küsitledes 11 000 firmat. Uut ülevaadet on oodata kevadel 2011. Vt lisaks www.kpmg.ee.

KPMG: linnaplaneerimine mõjutab autosid, millega sõitma hakkame

Linnaplaneerimine ja vajadus selge otstarbega sõidukite järele on tegurid, mis suunavad autotööstuse valikuid ning uute tehnoloogiate rakendamist, näitab KPMG hiljutine rahvusvaheline uuring. Autotööstuses toimuvad olulised muutused on tingitud elanikkonna kasvust ning linnastumisest. Suund heitgaaside vähendamisele ning liikluse piiramine linnasüdametes võib olla alles algus, märgib uuring ning toob näiteks Araabia Ühendemiraatidesse rajatava autovaba linna Masdar. Vt lisaks www.kpmg.ee.

Fotol: Külalised Oisust ning KPMG vabatahtlikud

Ootame Tartu ja Lõuna-Eesti raamatupidajaid ja finantsjuhte praktikumile:
2010. aasta raamatupidamise aastaaruande koostamine ja kontserniarvestus

Koolitus toimub 16.-17. veebruaril Dorpati konverentsikeskuses Tartus.

Lisainfo www.kpmg.ee.

Kuidas mõõta strateegilist võimekust?

Majandus on tärkamas uuele elule ja üldlevinud soovitusel kohaselt on (viimane) aeg asuda uue kasvustrateegia loomisele ja elluviimisele. Aastat 2011 saab nimetada uute algatuste aastaks ja Eesti ettevõtetele on meie poliitilisi ja makromajanduslikke saavutusi arvestades soodne positsioon. Valmidust uueks stardiks kinnitavad ka ettevõtjate küsitlused. Näiteks Konjunktuuriinstituudi andmetel plaanib 2011. aastal oma investeeringute mahtu suurendada 37% töötleva tööstuse ettevõtetest.

Jüri Sakkeus

Jüri Sakkeus
strateegianõustaja
jyri@sakkeus.ee

Teadagi on maailm muutunud ja ainuüksi kriisieelsetele arusaamadele ning seni end õigustanud ärimudelitele uut kasvu rajada on küsitav. Mõistlik on analüüsida, mis on ärimaastikul muutunud. Mida teevad konkurendid? Mida on uut klientide ootustes? Milliste süvenevate või uute trendidega peab arvestama? Kuidas olla kiirem, parem, odavam?

Ilma strateegiata ehk arusaamata sellest, kuidas olla tulevikus edukas, pole mõistlik uute investeeringutega alustada. Vahepealsetel kriisiaastatel oli kogu tähelepanu suunatud ellujäämisele. Enamikul juhtudest tehti läbi põhjalik saleduskuur ja vahetusid juhtkonnad. Mõnel juhul satuti ka paanikasse ja tehti liialt lühinägelikke, tulevikku ohtuseadvaid otsuseid. Nüüd, kui pind on jälle jalge all, on kasulik ka strateegiatöö tarkused uuesti meelde tuletada. Kuidas luua edukat strateegiat? Mis on selle eelduseks? Milliseid võimeid on vaja ettevõttes arendada võitva strateegia loomiseks ja plaanitu elluviimiseks?

Maailm muutunud ja ainuüksi kriisieelsetele arusaamadele ning seni end õigustanud ärimudelitele uut kasvu rajada on küsitav.

Ühe võimalikest viisidest oma ettevõtte strateegilise võimekuse hindamiseks ja analüüsiks olen esitanud ajakirjas Director ilmunud artiklis „5+5 strateegia“, kus kirjeldasin viit peamist edutegurit strateegia loomisel ja viit edutegurit strateegia elluviimisel.

Allpool on kümme väidet koos lühikirjeldustega. Hinnake nende põhjal oma ettevõtte olukorda nelja palli süsteemis: 4 – vastab täielikult esitatud kirjeldusele; 3 – pigem vastab; 2 – pigem ei vasta; 1 – üldse ei vasta esitatud kirjeldusele.

1. Loo valmisolek

Teie ettevõtte võtmeisikutel on sarnased arusaamad strateegiatöö vajalikkusest ja põhimõtetest. Kokku on lepitud selles, kas vajatakse põhjalikku strateegiadokumenti visioonist tegevuskavani või piisab valikutest peamistes küsimustes (nt: Kas tugineda analüüsidele või „kõhutundele“? Keda kaasata strateegiatöösse firmasiseselt? Kas peaks palkama ka konsultandi? Milline oleks tema roll? Kuidas tagada strateegia elluviimist?)

2. Jälgi mängu

Teie ettevõttes ollakse kursis ärikeskkonnas toimuvaga. Regulaarselt uuritakse ja analüüsitakse turul toimuvaid muutusi, konkurentide samme, klientide käitumist jne. Eesmärk on olla muutusteks valmis ning teha ja viia ellu õigeid otsuseid konkurentidest kiiremini.

3. Oska unistada ja ... unustada

Teie ettevõttes ollakse arusaamal, et „mineviku trummid ei põrise“ – ei saa toetuda vaid sellele, mis on kunagi edu toonud. Olete orienteeritud uuendustele ja arengule. Ettevõttel on jõuline ja usutat visioon (tähtajaline unistus), mis annab meeskonnale suuna ja motivatsiooni ning on abiks tähtsamate otsuste tegemisel.

4. Julge otsustada

Teie ettevõttes saadakse aru, et strateegia (st valikud) – ei saa pakkuda kõigile kõike. Teil on selged vastused strateegia põhiküsimustele: kellele, mida ja kuidas me pakume? Mida teeme kindlasti ise ja mida ostame sisse või teeme koostöös partneritega? Otsustatud on ka see, mida kindlasti ei tehta.

5. Ole erinev

Teie ettevõtte suudab oma konkurentidest turul eristuda ja see on

andnud klientidele põhjuse eelistada just teie tooteid või teenuseid. On teada, mida peab teema eriti hästi, milliseid protsesse selleks tõhustada või oskusi arendada.

6. Räägi inimestega

Teie ettevõtte töötajad on kursis peamiste suundade, eesmärkide ja tegevuskavadega. Võtmeisikutel on kaasatud juba strateegia loomise ja arendamise etappidel. Koostatud on strateegia lühivariant, kus on esitatud vaid kõige olulisem, ning see on mõistetav nii juhtidele, spetsialistidele kui ka liinitöölisele.

7. Ole eeskujuks

Teie ettevõttes valitseb nn elluviimise kultuur, kus tippjuhid täidavad endale võetud kohustusi, peavad lubadusi ja nõuavad seda ka teistelt. Juhid hoiavad tähelepanu strateegiliselt tähtsatel teemadel ja vastavate otsuste elluviimisel.

8. Määra vastutajad

Teie ettevõttes on iga strateegilise algatuse ja projekti puhul teada nende „omanikud“ ehk konkreetsed vastutajad, kelle ülesandeks on tegevuskavade koostamine koos tähtaegade ja eelarvetega, projektide juhtimine või korraldamine, projektimeeskondade moodustamine, töökorraldus jne.

9. Ole järjepidev

Teie ettevõttes on strateegiatöö aastast aastasse kulgev pidev protsess, mis hõlmab ettevõtte ja ärikeskkonna analüüsi, strateegia loomist/arendamist, tegevuskavade koostamist, strateegiliste algatuste sidumist eelarve ja motivatsioonisüsteemiga, elluviimise jälgimist ja vajadusel korrektiivide tegemist.

10. Tähistage võite

Teie ettevõttes mõõdetakse strateegia elluviimist ja tulemuslikkust. Pikaajalised projektid on jagatud mõõdetavateks etappideks. Teatakse mida ja kuidas mõõta ning tähistatakse edusamme. Välditakse pika ja pimedate tunneli efekti, kus lõppu ei paista ja keegi ei tea, kas liigutakse õiges suunas.

Liites punktid on võimalik saada maksimaalselt 40 palli. Kui tulemuseks jääb alla 30 palli, on oht, et ettevõtte strateegiline võimekus ei ole piisav ettevõtte pikaajalise edukuse tagamiseks.

Kuidas kasutada investeerimiskontot?

Alates 1. jaanuarist 2011 kehtivate tulumaksuseaduse (edaspidi TuMS) muudatuste kohaselt võib tulumaksukohustust edasi lükata, kui kasutada väärtpaberite võõrandamisest saadud kasu arvestamiseks investeerimiskontot.

Tõnis Jakob
KPMG Baltics OÜ
maksunõustaja
tel 6268 722
tjakob@kpmg.com

Investeerimiskonto kasutamine ei taga lõplikku tulumaksuvabastust, sest tulumaksukohustus tekib siis, kui investeerimiskontolt võetakse raha rohkem välja, kui sinna on sisse pandud. Tulumaksukohustust saab aga edasi lükata, kui investeerimiskontol oleva raha eest on soetatud finantsvara ja selle finantsvara müügist saadud kasumit ei ole investeerimiskontolt välja võetud.

Finantsvaraks on ainult TuMS § 171 lõigetes 2 ja 3 toodud väärtpaberid ja varalised õigused.

Näiteks tehakse investeerimiskontole sissemaks 500 000 eurot, mille eest soetatakse Euroopa Liidu liikmesriikide või OECD liikmesriikide väärtpaberibörsil kaubeldavaid aktsiad. Nende aktsiate müügist saadakse 550 000 eurot, mis kantakse otse investeerimiskontole. Kui nüüd võtta investeerimiskontolt välja kuni 500 000 eurot, siis tulumaksukohustust ei kaasne. Kui aga aasta kestel võetakse

investeerimiskontolt välja 540 000 eurot, siis sellest 40 000 eurot loetakse tulumaksuga maksustatavaks tuluks, sõltumata sellest, kui näiteks kuu aega pärast väljamakset kanti investeerimiskontole veel 100 000 eurot. Teisisõnu, aasta kohta kokku on sissemaksed küll 600 000 eurot ja väljamaksed 540 000 eurot, kuid tulumaksuga tuleb maksustada 40 000 eurot, sest väljamakse tegemise hetkeks oli sissemaksed tehtud 500 000, mitte 600 000 eurot.

Pidevat investeerimiskonto arvestust tuleb pidada selleks, et vältida seda laadi valearvestusi. Samuti tuleb investeerimiskonto kasutajal tuludeklaratsioonis deklareerida kõikidele investeerimiskontodele tehtud sissemaksed ja väljamaksed nende tegemise ajalisel järjekorras ning arvutada sissemaksete jääk.

Investeerimiskonto avamine

Investeerimiskonto jaoks tuleks kasutada eraldi pangakonto või jätta

selleks mõni olemasolev konto. Investeerimiskontot tuleks aga kasutada ainult finantsvaraga tehtavate tehingute tarbeks ja igal juhul tuleks vältida selle konto kasutamist igapäevaste olmetehingute jaoks. Vastasel juhul muutub investeerimiskonto arvestuse pidamine ebamõistlikult koormavaks.

Investeerimiskonto võib avada üksnes Euroopa Liidu või OECD liikmesriikides asutatud pangas. Euroopa Liidul on 27 liikmesriiki ja OECD-l on 34 liikmesriiki (millest 21 on ELi liikmesriigid).

Inimesel võib olla mitu investeerimiskontot nii Eestis kui ka välisriigis. Raha kandmist ühelt investeerimiskontolt teisele tulumaksukohustust kaasa ei too, sest neid ülekandeid ei loeta investeerimiskonto väljamakseks.

Sissemaks

Investeerimiskonto sissemaks on investeerimiskontole kantud raha sõltumata valuutat. Sissemaks

loetakse ka kontol oleva raha jääk, mis seal oli enne investeerimiskontona kasutusele võtmist.

Varasematel aastatel tekkinud ja tuludeklaratsioonis deklareeritud kahjumi väärtpaberitehingutest võib deklareerida investeerimiskonto sissemaksena, millega saaks vähendada tulevikus tekkivat tulumaksukohustust.

Valuuta konverteerimine investeerimiskontol on lubatud vahetult finantsvara soetamiseks ning ainult selle finantsvara soetamise eesmärgil. Investeerimiskontol oleva raha kasutamine valuuta konverteerimistelt tulu teenimise eesmärgil ei vasta investeerimiskonto eesmärgile ja seega kuulub valuutavahetusest tekkinud kasum tulumaksuga maksustamisele selle tekkimise aastal.

Enne investeerimiskonto kasutuselevõtmist soetatud väärtpaberite soetusmaksumuse saab samuti lugeda investeerimiskonto

sissemaksiks, kui see deklareerida oma 2011. aasta tuludeklaratsioonis investeerimiskonto sissemaksiks.

Väljamaksed ja sulgemine

Investeerimiskonto väljamakse on investeerimiskontolt tehtud ülekanne, millega ei soetata finantsvara. Tulumaksukohustuse edasilükkamiseks tuleb finantsvara soetada üksnes investeerimiskontol oleva raha eest ja finantsvaralt saadud tulu tuleb kanda viivitamatult investeerimiskontole (TuMS § 172 lg 1 p 2). Investeerimiskonto sulgemisel tuleb kontol olnud raha deklareerida investeerimiskonto väljamakseks ning see võib tekitada tulumaksukohustuse, kui väljamakstud summa ületab investeerimiskonto maksuarvestuses sissemaksete jääki.

Seega võib kokkuvõtteks märkida, et investeerimiskonto kasutamine võimaldab rahavoogude seisukohalt oma rahaga paremini opereerida ja tulumaksu tasumist edasi lükata.

Äriseadustiku muudatused – konkurentsivõimelise osaühingu regulatsioon

Aasta alguses jõustus pakett äriseadustiku muudatusi, mille peamiseks eesmärgiks on osaühingute asutamist ja tegevust sätestavate ühinguõiguslike normide lihtsustamine ehk – kui kasutada eelnõu ettevalmistavates dokumentides kõlanud nimetust – kehtestada „konkurentsivõimelise osaühingu regulatsioon“.

Karen Root
KPMG Baltics OÜ
õigusnõustaja
tel 6268 761
kroot@kpmg.com

Teatud ulatuses on uued normid tõesti vähemalt Eesti kontekstis uuenduslikud. Näiteks tekib füüsilistel isikutel võimalus asutada osaühing, mille osakapital jääb alla 25 000 euro, sissemakseid tegemata. Sisuliselt on see nn nõuetepõhise kapitaliga osaühing, mille osanikud vastutavad osaühingu ees tasumata sissemakse ulatuses. Seaduse ettevalmistava materjali kohaselt on eesmärgiks anda võimalus ettevõtluses osaleda ka isikutele, kellel ei jätku vahendeid osakapitali sissemakseteks.

Päris põhjalikult on muudetud osaühingu **mitterahalise sissemakse hindamise ja hindamise kontrollimise regulatsiooni**. Varem tuli mitterahalise sissemakse hindamise kord näha ette osaühingu põhikirjas, samuti kohustas seadus kaasama olemasolevaid eksperte mitterahalise sissemakse eseme hindamisele. Uue korra kohaselt on mitterahalise sissemakse hindamine juhatuse pädevuses, kellele on selleks puhuks jäetud üsna vabad käed. Mõneti

nõutuks teeb see, et kehtiva seaduse kohaselt peab juhatus hindama „sissemakse eseme väärtuse piisavust [...] osa nimiväärtusele“, kusjuures hinnang sissemakse piisavusest osa ülekursile, kui osa väljalaskehind ületab nimiväärtuse, on seadusest justkui välja ununenud. Arvestades, et mitterahalise sissemakse hindamise kontrolliks tuleb audiitor kaasata siis, kui osaühingu osakapitali suurus on vähemalt 25 000 eurot, tundub uus kord vähemalt ettevõtte võlausaldajate seisukohast vaadates mõnevõrra küsitava väärtusega.

Esmapilgul saab positiivseks pidada muudatusi, mis võimaldavad osa võõrandamisel **teiste osanike ostueesõiguse** reguleerida ühingu põhikirjas. Seni kehtinud jäiga seadusest tuleneva korra asemel saavad osaühingu asutajad-osanikud nüüd põhikirjaga ise määrata, millistel tingimustel on osa võõrandamine kolmandale isikule võimalik, või soovi korral ostueesõiguse hoopis välistada. Kui osanikud oma kujundusõigust kasutada ei soovi, kehtib seaduses sätestatud ostueesõiguse kord.

Uusi sätteid on ka seoses **juhatuse ja nõukogu liikmetega**. Mõistlikuks tuleks pidada uuest aastast seaduses sätestatud eeldust, et osaühingu juhatuse liikmed valitakse ametisse tähtajatult. Kui osanikud soovivad juhatuse liikmed valida teatud tähtajaks, siis saab muidugi tähtaja põhikirjas ette näha. Praktilisest küljest tähendab see, et osaühingud, kelle juhatuse liikmed kippusid üle tähtaja juhatuse „ununema“, peaksid oma põhikirjades muudatused tegema ning pärast seda juhatuse liikmed juba tähtajatult ametisse valima. Tähtajaks valitud juhatuse liikmete volitused automaatselt tähtajatuks ei muutu. Alates 1. jaanuarist kaotati ka nõue, et osaühingul peab olema nõukogu, kui osakapital on suurem kui 25 000 eurot ja juhatuses on vähem kui kolm liiget. Nõukogu peab osaühingul olema üksnes juhul, kui nii on sätestatud ühingu põhikirjas. See on kindlasti hea uudis nendele osaühingute nõukogu liikmetele, kelle praktiline järelevalve konkreetse osaühingu juhatuse tegevuse üle ei olnud piisavalt põhjalik, aga kes usaldusväärsete isikutena siiski sellisel positsioonil figureerisid.

Muu hulgas peaks osaühingu põhikirjaga saama nüüdsest määrata ka **reservkapitali** kogumise. Paraku on nende normide puhul tunda ilmseid kiirustamise märke. Nimelt võib seadust uurides jõuda järeldusele, et nn vanade ehk enne 1. jaanuari 2011 asutatud osaühingute puhul kehtib endiselt tingimus, et reservkapitali suurus tuleb sätestada põhikirjas. On küsitav, kas see oli tõesti muudatuse mõte. Eeldatavalt ei peaks reservkapitali vabastamine olema ühingu prioriteetide seas päris esimesel kohal, mistõttu võib loota, et äriseadustiku edasise muutmise käigus leitakse võimalus teha täpsustavaid muudatusi ka juba kehtivasse seadusesse ning asi liiga kauaks selgusetuks ei jää.

Uute muudatuste ootel

Kuuldavasti tehakse Eestis ettevalmistusi direktiivi 2009/109/EÜ ülevõtmiseks. Kõnealuse direktiivi eesmärk on vähendada eelkõige halduskoormust aktsiaseltside ühinemisel ja jagunemisel. Sellega seoses muutuvad varasemad direktiivid, mis puudutavad aktsiaseltside aruandlus- ja dokumenteerimisnõudeid. Muudatused puudutavad ka aktsiaseltside ja osaühingute piiriülest ühinemist. Loodame, et järgmise Foorumi ilmumise ajaks on eelnõu juba valmis ja saame seda lugejatele kommenteerida.

Uutele seadusemuudatustele ja laiemalt ühingute konkurentsivõimelisemaks muutmisele mõeldes oleksid mul mõned põhimõttelised ootused. Esiteks võiksid seaduste väljatöötajad leida senisest oluliselt rohkem võimalusi tõhustada koostööd teiste Balti riikidega, et Eesti, Läti ja Leedu ühinguõigus oleks investorite poolt vaadates ühtlasem. Teiseks sooviksin, et seaduste väljatöötajad teeksid suuremaid jõupingutusi, et kogemata seadusesse ununenud või hooletult sõnastatud normid mõnda head mõtet praktikasse rakendatuna ära ei nulliks.

Seaduste väljatöötajad võiksid leida senisest oluliselt rohkem võimalusi tõhustada koostööd teiste Balti riikidega, et Eesti, Läti ja Leedu ühinguõigus oleks investorite poolt vaadates ühtlasem.

Euro tulek

KPMG uuris tippjuhtidelt, millised on esmased emotsioonid seoses uue vääringu kasutuselevõttuga ning kas euro tulekust on midagi eredat meenutada.

Vahur Kraft
Nordea Bank Finland Plc Eesti filiaal
filiaali juht

Me saime väga hästi hakkama! Hästi on oma tööd teinud nii riik kui ka pangad. Nordea alustas eurole ülemineku projekti juba 2009. aasta lõpus. Ettevalmistustöödega oli Nordeas seotud ligi 300 inimest, aastavahetusel ja sellele järgneval nädalavahetusel oli vahetustega ööpäev ringi tööl ligi 100 inimest. Kõik sujus! Uue aasta esimesed päevad olid Nordea kontorites rahulikud, kliendid tundsid end kindlalt ega muretsenud – kõik olid tänu korralikule eelteavitusele toimuvast piisavalt teadlikud.

Emotsionaalsel tasandil jäi kahtlemata meelde sarnaselt paljudele teistele Nordea klientidele sularahautomaadist esimeste eurode võtmine kohe

Kristjan Kongo
Fazer Eesti AS
juhatuse esimees

Tulenevalt ettevõtete tegevusvaldkondadest, taustadest ja mastaapidest puudutas eurole üleminek ettevõtteid erinevalt, tuues endaga kaasa mõningast ebakindlust ja lisakulutusi. Fazer Eestile, mis on osa suurest rahvusvahelisest kontsernist, olid ühelt valuutalt teisele üleminekuga kaasnevad lisategevused ja -kulutused minimaalsed ega nõudnud lisaressursside kaasamist igapäevatoösse. Grupi aruandluses on euro käibel olnud juba pikka aega ning andmete ja aruandluse konverteerimine tundus kui osa igapäevatoöst.

Ettevalmistused eesseisvaks suureks mudatuseks algasid meil juba sügisel ning aasta viimasel kuul sai ka uuele andmebaasile üleminekut korduvalt katsetatud.

Taimo Saan
Tartu Ülikool
finantsjuht

pärast südaööd. Eelkõige on rõõmu valmistanud aga Eesti inimeste avatus ja kohanemisvõime. Meie inimesed on harjunud muutustega kohanema, aja jooksul on toimunud ju mitmeid rahareforme, mis on jäänud ajaloolisse mälli ja millest on õpitud.

Hetkel on klientide jaoks kõige harjumatum kahtlemata uute hindadega toimetamine. Paberrahakeskselt mündikesksele ja kordades kõrgema nominaaliga sularahale ülemineku tõttu õpivad inimesed sisuliselt uuesti majandama. Soome kogemusest on teada, et esmatarbekaupade puhul võtab harjumine uue rahaga kuni paar kuud ja kestvuskauapadel isegi pool aastat ja rohkem.

Analüüsidest turgu ja hetkeolukorda, on tunne, et palju kardatud eurošokk jäi tulemata ning igapäevatoimetused kulgevad vana rada pidi edasi. Välja arvatud fakt, et leivapäts ja šokolaaditahvel on poeriiulil harjumatul „odavad“, makstes mõlemad tunduvalt alla ühe euro.

Kokkuvõttes leian, et eurole üleminek, hoolimata tohututest spekulatsioonidest ja kartustest, kujunes Eesti jaoks äärmiselt hästi ettevalmistatud ja edukalt läbiviidud projektiks. Siinkohal on minu arust igati põhjendatud sügav tunnustus valitsusele ja kõigile eduka üleminekuga seotud organisatsioonidele.

Tervitan Eesti liitumist euroalaga. Pärast Bretton Woodsi süsteemi lõpetamist 1971. aastal on minu tööksidamistega parimas kooskõlas Saksamaa poolt ellu viidav rahapoliitika. Lisaks rahapoliitilistele meetmetele pean oluliseks ka ausust teiste riikide suhtes – raha trükipressi võimsust kasutatakse mõistlikult. Praegusel tormisel valuutade merel pean Eesti jaoks parimaks võimaluseks olla Saksamaaga samas paadis.

Tartu Ülikool ei pidanud olema rahavahetuse rindejoonel – see tööõõm jäi pankadele ja jaekaubandusele. Ootasime rahavahetust, olime selleks ajaks planeerinud raamatupidamistarkvara

uuendamise. Nii jäävad meie jaoks kõik kroonitehingud vanasse andmebaasi ja eurotehingud kajastuvad uues – lihtne ja turvaline. Euro tulek seostub ülikooli jaoks meeldiva üllatusega mõned päevad enne aastavahetust. Nimelt korraldas ülikool laenuhanke ja meile pakkus soodsaimat laenuintressi Pohjola Pank. Tartu Ülikooli tänaste koostööpankade (SEB, Swedbank, Nordea) peakorterid on Stockholmis, Pohjola aga Helsingis. Panga peakorter eurotsoonis annab loodetavasti veel mõnelgi korral tulevikus positiivse emotsiooni.

Isiklikus plaanis muutusin aastavahetusest „kaardiinimeseks“. Siiani olin olnud „pool-kaardiinimene“

Sami Seppänen
Elisa Eesti AS
juhatuse esimees

Äriliselt: aruandlus ja raamatupidamine läksid lihtsamaks – teine valuuta kadus. Organisatsioonis võib tekkida nn kõhutunde puudust, esialgu ei tajuta näiteks kas 778 eurot on vähe või palju. Tarbimise kohta on veel vara midagi arvata, aga usun et euro mõju tarbimisele on nõrgem kui üldise majanduse arengu mõju, mistõttu reaalne euromõju võib jääda arusaamatuks. Loodan väga, et ettevõtteid ei ürita lõigata hindade tõstmisega lühiajalist kasu, sest konkurents on tänu rahvusvahelistele investeringutele tihe ja lühinägelikud otsuste võivad majanduse arengut pikka aega negatiivselt mõjutada.

Tunneksin ennast „kaardiinimesena“ märksa paremini, kui pankade teenustasud kaubanduses väheneksid. Kui pangandus kõigi kaartide vahendustasusid ei suudaks lahendada, siis rehkendagu kas või pool – deebetkaartide osas.

Isiklikult: meie väga tore füüsiliselt väikeste paberrahadega majandus muutus mündimajanduseks ja kupüürid suuremaks. Pidin rahakoti vahetama suurema vastu, see on negatiivne sündmus minu jaoks.

Hanno Kross
Estonian Golf & Country Club
juhataja

Estonian Golf & Country Club on tegelikult juba aastaid mõelnud eurodes. Meil käib aastas üle 6000 välismängija ning ausalt öeldes ei teadnud mina juba 2010. aastal hinnakirja peast mitte kroonides, vaid eurodes. Tundub, et ka kliendid on Eestis juba ammu euroga harjunud. Eelmisel aastal maksis üks klient oma krooniarve eurodes ehk 15 korda kallimalt ning ei pannud seda ise mitu päeva tähele. Lühidalt öeldes on meie jaoks suur õnn, et saame asju ajada ühe rahaga – see äratav usaldusväärus kindlasti ka turistide hulgas ning mugavus suureneb olulisel määral mõlemal poolel.

Ise võtsin esimesed eurod välja alles 15. jaanuaril, siiani maksan kaardiga ka

kõige pisemad summad, et münte mitte taskusse saada. Pankadel on kindlasti kaardimaksete pealt päris suur tulukasv sel aastal. Negatiivse kogemusena: täna ei saanud näiteks lasteaias maksta 1,60 eurot teatriraha, kuna münte lihtsalt ei olnud ja 20-eurosest sedelist polnud kasvatajal tagasi anda. Eks harjumine võtab veel kõvasti aega meil kõigil.

Maksukorralduse seaduse muudatused

1. jaanuaril 2011 jõustusid mõned olulised muudatused maksukorralduse seaduses. Maksukohustuslane peab edaspidi arvestama sellega, et eelaresti on edaspidi võimalik kohaldada ka rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele, dokumendi kättetoimetamine Ametlike Teadaannete kaudu on muutunud maksuhaldurile lihtsamaks, ettevõtjale on ette nähtud elektrooniliste dokumentide esitamise standardid ning mõningaid muudatusi on ka intressiarvestuses. Järgnevalt peamistest muudatustest lähemalt.

Joel Zernask
KPMG Baltics OÜ
maksu- ja õigusnõustamise teenuste juht
tel 6268 791
jzernask@kpmg.com

Tõnu Kolts
KPMG Baltics OÜ
maksunõustaja
tel 6268 767
tkolts@kpmg.com

Eelaresti kohaldamine rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele
Ausa konkurentsi säilitamiseks on mõistlikud seadusemuudatused, mis aitavad maksuhalduril võidelda maksupettustega, reeglina tervitatavad. Võimalus pöörata sissenõuet rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele on vajalik eelkõige äriühingute puhul, millel ei ole olulist materiaalselt vara. Selliste ettevõtete maksukohustuse täitmise tagamiseks ei ole maksuhalduril muud arvestatavat võimalust kui pangakonto arestimine. Sellised juhtumid on olnud aktuaalsed kütuse- ja metalliäris, kuid maksuhalduri praktika põhjal ei ole välistatud ka teised maksumaksjad.

Lisaks võimalusele taotleda kohtult luba seada eelarest maksukohustuslase rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele, on maksuhalduril nüüd õigus taotleda kohtult luba pöörduda täitetoimingute sooritamiseks kohtutäituri poole, kui täitetoimingute sooritamine ei ole võimalik või see ei oleks suure tõenäosusega tulemuslik.

Võimalus pöörata sissenõuet rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele on vajalik eelkõige äriühingute puhul, millel ei ole olulist materiaalselt vara.

Maksuhalduril endal ei ole õigust pöörata sissenõudeid varale, mida ei kanta registrisse. Seetõttu tuleb maksukohustuse täitmise tagamiseks taolise vara arestimise puhul pöörduda kohtutäituri poole.

Dokumendi kättetoimetamine Ametlike Teadaannete kaudu

1. jaanuarist 2011 loetakse dokument kättetoimetatuks 10 päeva möödumisel selle avaldamisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Seega ei pea maksuhaldur enam avaldama dokumenti kaks korda vähemalt kahenädalase vahega. Dokumendi kättetoimetatuks lugemine on oluline fakt, millest alates hakkavad kulgema erinevad õiguslikud tagajärjed. Soovitame maksukohustuslastel üle

vaadata oma äriregistris oleva aadressi – vale asukohta tõttu võidakse dokument avaldada Ametlikes Teadaannetes ja lugeda kättetoimetatuks ilma maksumaksja teadmata.

Elektrooniline dokumentide esitamine

Kuigi raamatupidamisdokumente võis elektrooniliselt säilitada ka enne 1. jaanuari 2011 (eeldusel, et oli tagatud dokumentide säilimine 7 aasta jooksul), ei sätestanud regulatsioon standardseid nõudeid maksuhaldurile esitatavate elektrooniliste andmete sisu, struktuuri ega vormingu kohta. 1. jaanuarist 2011 jõustunud rahandusministri määruses on sätestatud andmestikule vorminõuded, mis on kooskõlas OECD väljatöötatud SAF-T nõuetega. Muudatuse kohaselt on maksukohustuslased kohustatud maksuhaldurile viimase nõudmisel esitama elektroonilisel kujul säilitatavad dokumendid määruses märgitud kujul nn standardse auditfailina. Standardne auditfail koondab maksuhaldurile esitatavate andmete struktuuri, vormingu ja sisu nõuded.

Standardne auditfail koondab maksuhaldurile esitatavate andmete struktuuri, vormingu ja sisu nõuded

Tulenevalt rahandusministri määrusest peab maksukohustuslane edastama andmestiku kas eraldajaga tekstifailis, raportifailis või mõnes muus maksuhalduriga kooskõlastatud failiformaadis. Maksumaksjatele on abiks elektroonselt esitatavate dokumentide koostamisel OECD SAF-T juhendid (kättesaadavad aadressil: <http://www.oecd.org/dataoecd/13/46/34910277.zip>).

Muudatused intressiarvestuses

Maksumaksjale soodsa muudatusena on analoogselt tsiviilkohtu praktikale seatud maksuintressidele ülempiir – intressid ei tohi ületada põhivõla suurust. Intressisumma võis kasvada maksunõudest suuremaks, kui isik ei tasunud maksuvõlga ligikaudu viie aasta jooksul. Tähelepanu tuleb aga pöörata asjaolule, et enne muudatusi tekkinud

maksuvõlast suuremat intressivõlga ei kustutata.

Maksuintressidele on seatud ülempiir – intressid ei tohi ületada põhivõla suurust.

Kui maksukohustuslane on tasunud suurema maksusumma või kui temalt on sisse nõutud või tema tagastusnõudega on tasaarvestatud rohkem, kui tal oleks tulnud seaduse järgi tasuda, peab maksuhaldur arvestama enamakstud summalt maksukohustuslase kasuks intressi.

Intressi arvestatakse alates tasaarvestamise või tasumise päevast kuni tasumise aluseks olnud haldusakti muutmise või kehtetuks tunnistamiseni. Kui maksukohustuslane on enne tasumise aluseks olnud haldusakti muutmist või kehtetuks tunnistamist taotlenud enamakse tagastamist oma pangakontole, arvestatakse intressi kuni päevani, millal enamakse kontole laekub. Samuti täpsustatakse, et juhul kui maksukohustuslane tasub ekslikult rohkem maksu maksudeklaratsioonis arvestatud andmete alusel või nende andmete põhjal maksuhalduri antud haldusakti alusel, ei teki tal intressi saamise õigust. Seega tegelikult suuremana deklareeritud maksukohustuse hilisema korrigeerimise tulemusel tagastatava summa pealt intressi ei maksta.

Kokkuvõttes saab maksukorralduse seaduse muudatusi pidada positiivseteks. Eelaresti rakendamise puhul rahalistele nõuetele ja varalistele õigustele tuleb aga olla ettevaatlik ning vajadusel tuleb enda õigusi kaitsta ebaproportsionaalse eelaresti kohaldamise eest.

Muudatused audiitortegevuse seaduses

Juba audiitortegevuse seaduse vastuvõtmisel Riigikogus oli ilmne, et väga laia haardega ja kõrgete eesmärkidega seaduse rakendamine ei kulge probleemideta. Nagu Eesti õigusloomes kombeks, ei takistanud ka selle seaduse jõustamist nii mõnegi huvigrupi viidatud vastuolud ja rakendusküsimused. Seetõttu muutus uue seaduse kiire *facelift* möödapääsmatuks.

Indrek Alliksaar
KPMG Baltics OÜ
juhtivaudiitor
tel 6268 731
ialliksaar@kpmg.com

Kuna audiitortegevuse seadust muudeti 2010. aastal nelja seadusega ja muudatuste hulk oli suur, siis on uuenduste kaardistamine üsna aeganõudev. Ilmselt tekitab selline muudatuste tulv raskusi ettevõtjatele, kellel peaks uute seaduste ja seaduseuuenduste uurimise kõrval jääma aega ka ettevõtluseks. Käesolev artikkel püüab anda ettevõtjatele kiire ülevaate audiitortegevuse seaduse peamistest muudatustest, mis puudutavad 1. jaanuaril 2010 alanud ja hiljem algavate aruandeperioodide auditeerimist.

Auditi kohustus

Piiratud hulka ettevõtjaid puudutab Rahandusministeeriumi mõningane otsustusvõimeetus §-s 91 sätestatud auditi kohustuse sätestamisel.

Uue seaduse kiire
facelift muutus
möödapääsmatuks.

Nimelt muudeti 1. jaanuaril 2010 ja hiljem algavate aruandeperioodide auditeerimist reguleerivat § 91 aasta jooksul isegi kaks korda. Esialgne sõnastus sätestas, et audit on lisaks kvalitatiivsed kriteeriumid täitnud raamatupidamiskohuslasele kohustuslik ka:

- igale aktsiaseltsile,
- riigiraamatupidamiskohuslasele,
- kohaliku omavalitsuse üksusele, avalik-õiguslikule juriidilisele isikule,
- sihtasutusele ja
- riigieelarvest eraldist saavale erakonnale.

Muudatused, mis sellesse (igal juhul) auditeeritavate isikute nimekirja sisse viidi, sätestavad auditi kohustuse:

- äriühingule, milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses;
- sihtasutusele, mille asutajaks on riik, avalik-õiguslik juriidiline isik, kohalik omavalitsus, erakond või äriühing,

milles riigil on vähemalt otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses;

- testamendi alusel asutatud sihtasutusele või sihtasutusele, mille audiitorkontrolli kohustus tuleneb põhikirjast või nõukogu otsusest.

Otsustusõigus riigivaraseaduse tähenduses on selline hääle arv üldkoosolekul, mis on piisav otsuste vastuvõtmiseks, välja arvatud sellised otsused, mis nõuavad enamusotsustusõigust (põhikirja muutmine, aktsia- või osakapitali suurendamine või vähendamine, äriühingu lõpetamine, ühinemine, jagunemine või ümberkujundamine). Seega, kui riigi osalusega äriühingute auditi kohustus laiendati, siis sihtasutuste (sealhulgas äriühingute poolt asutatud sihtasutuste) auditi kohustus kitsendati.

Audiitorite reatesterimine

Viimase aasta jooksul kirgi kütnud audiitorite reatesterimine sai audiitortegevuse seaduse muutmisega

uue ajakava. Kuna esialgu plaanitud audiitoriteenuste osutamise keeld kordustesti mittesooritanud audiitoritele alates 1. jaanuarist 2011 oleks testide vastuvõtmise tehnilise valmisoleku puudumise tõttu alates jaanuarist kõikide audiitorite kutsetegevuse peatanud, sätestati kordustesti tegemise uueks tähtajaks 1. oktoober 2011.

Viimase aasta jooksul
kirgi kütnud audiitorite
reatesterimine sai
audiitortegevuse
seaduse muutmisega
uue ajakava.

Seega saavad vandeaudiitorid, kes olid otsustanud kordustesti mitte sooritada ja kutsetegevusest loobuda, kuni 2011. aasta septembrini audiitoriteenust osutada. Reatesterimiseks

ajapikenduse andmine võtab ajutiselt riski ettevõtjailt, et vandeaudiitor, kellega auditeerimises kokku lepiti, ei saagi teenust osutada.

Audiitorite nimekiri on kättesaadav Audiitorkogu kodulehel ning peatselt alustab tegevust Vabariigi Valitsuse 23. septembri 2010. aasta määruse alusel asutatud audiitortegevuse register. Audiitortegevuse register annab senisest parema ülevaate audiitori kutsetegevusest, sealhulgas tema kvalifikatsioonist.

Loodame, et audiitortegevuse seaduse uuenduskuurid on selleks korra lõppenud ja nii audiitoritele kui ka ettevõtjatele antakse aega uue süsteemiga harjumiseks.

Seotud isikute regulatsiooni muudatused

1. jaanuaril 2011 kehtima hakanud tulumaksuseaduse muudatuste kohaselt muutub senine seotud isikute ammendav loetelu koos mõningate täiendustega mitteammendavaks ning lisandub kaks määratlemata õigusmõistet. Muudatuste eesmärgiks on anda maksuhaldurile kaalutusõigus ning minna seotud isikute formaalsest määratlusest üle tegelike majanduslike sidemete määratlusele.

Maike Leppik
KPMG Baltics OÜ
maksunõustaja
tel 6676 803
mleppik@kpmg.com

Tõnu Kolts
KPMG Baltics OÜ
maksunõustaja
tel 6268 767
tkolts@kpmg.com

Seotud isiku mõiste on defineeritud tulumaksuseaduse §-s 8. Aasta alguses jõustunud muudatuste kohaselt on isikud omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju.

Tulumaksuseaduse seletuskiri annab esmased juhised, kuidas tuvastada ühist majanduslikku huvi ja valitsevat mõju. Seletuskirja kohaselt tegutsevad ühise majandusliku huvi puhul isikud ühise eesmärgi nimel, andes näiteks mõlemad oma panuse toote või teenuse väljatöötamiseks, valmistamiseks või turule toomisesse. Isikuid seob ühine majanduslik huvi ka juhul, kui nad sõlmivad kulude jagamise kokkuleppeid või kokkuleppeid turuväärtusest erineva hinnaga tehingu tegemiseks, et jagada omavahel maksukohustuse täitmisest kõrvalehoidmisega „säätetud“ summa.

Valitsev mõju võib seletuskirja kohaselt „tuleneda muuhulgas näiteks enamusosalusest teise isiku hääleõiguses või seadusest või lepingust tulenevast otsesest või kaudselt õigusest (asutajaõigusi teostades või üldkoosoleku otsusega) nimetada või tagasi kutsuda enamikku tegevjuhtkonnast või kõrgema juhtorgani liikmetest. Valitseva mõju tingimus loetakse täidetuks ka juhul, kui valitsevat mõju omatakse teiste valitseva või olulise mõju all olevate isikute kaudu.“

Seega on uue määratluse kohaselt võimalik lugeda seotuks ka isikud, kes jäävad kehtinud tulumaksuseaduse §-s 8 toodud seotud isikute loetelust välja,

kuid on sellegipoolest seotud tegelike majanduslike suhete kaudu ning kasutavad tehingute teostamisel turuhinnast erinevaid tehinguhindu.

Ühise majandusliku huvi ja isiku valitseva mõju puhul on aga tegemist kahe täpsemalt määratlemata õigusmõistega.

Kuidas mõista ühist majanduslikku huvi ja valitsevat mõju?

Enim küsimusi tekitab see, milliseid asjaolusid tuleb mõista kui osapoolte ühist majanduslikku huvi. Samuti on palju küsitud, millised on tagajärjed, kui isikuid käsitatakse seotud osapooltena ühise majandusliku huvi sätte alusel.

Näiteks on äriühingud, kellele laieneb siirdehindade dokumenteerimise kohustus, kohustatud dokumenteerima kõik seotud isikute vahelised tehingud ning tõendama nendes tehingutes rakendatud hindade vastavust turuväärtusele. Seejuures tõendatakse turuväärtust praktikas enamasti väliste võrdlusandmetega, otsides sarnaseid tehinguid mitteseotud osapoolte vahel. Parimad võrreldavad andmed leitakse samast tegevusharust ehk samas valdkonnas konkureerivate ettevõtete seast. Samas võib uue seotud isikute mõiste määratluse alusel lugeda edaspidi seotuks ka omavahel formaalselt mitteseotud isikud, sealhulgas konkureerivad äriühingud näiteks ehitustegevuses laialt levinud konsortsiumlepingute alusel. Uue redaktsiooni kohaselt võiks järeldada, et ka sellised tehingud tuleks edaspidi

dokumenteerida äriühingute siirdehindade dokumentatsioonis ning tõendada nende turuväärtusele vastavust (eeldusel, et äriühingutele laieneb dokumenteerimiskohustus).

Isikud on omavahel seotud, kui neil on ühine majanduslik huvi või kui ühel isikul on teise üle valitsev mõju.

Ühise majandusliku huvi mõiste on sätestatud ka mitmes teises seaduses. Olulisemaks võib nendest pidada pankrotiseadust, mille kohaselt loetakse füüsilisest isikust võlgniku lähikondlasteks füüsiline või juriidiline isik, kellel on võlgnikuga ühine oluline majanduslik huvi. Valgust nimetatud sätte tõlgendamisele heidab riigikohtu tsiviilkolleegiumi 20. mai 2003. a otsus nr 3-2-1-53-03. Selle lahendi kohaselt omavad ühist majanduslikku huvi isikud, kelle tegutsemist majandussuhetes saab vaadelda teise isikuga ühiste huvide tõttu majanduslikus mõttes kooskõlastatuna. Otsuse kohaselt peab ühine majanduslik huvi olema seotud isiku alusena hindamiseks sedavõrd suur, et üldiselt ja objektiivselt võib arvata, et isik ja temaga seotud isik tegutsevad teineteise kasuks. Ühist olulist majanduslikku huvi saavad kolleegiumi arvates väljendada ka pikaajalised lepingulisel alusel põhinevad majandussuhted, mh kauba tootja ja edasimüüja vahel või kauba edasimüüjate endi vahel.

Valitseva mõju mõistet kasutavad oma reguleerimisalas peamiselt riigihangete seadus, väärtpapierituruseadus, riigikontrolli seadus, kindlustustegevuse seadus, raamatupidamise seadus ning konkurentsiseadus. Viimasele viitavad ka mõned teised seadused (postiseadus ja elektrituruseadus). Riigihangete seaduses eeldatakse, et ettevõtjal on teise ettevõtja suhtes valitsev mõju, kui ta otseselt või kaudselt omab või valitseb rohkem kui poolt teise ettevõtja osa- või aktsiakapitalist või osade või aktsiatega esindatud häälest või võib nimetada rohkem kui poole teise ettevõtja juhtimis- või järelevalveorgani liikmetest. Konkurentsiseaduse kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt (või

ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt) teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat. Mõju võib seisneda õiguses oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Isikute seotuse määratlus teistes riikides

Määratlusi, mis annavad maksuhaldurile paindlikumad võimalused tuvastada seotust tegelike majanduslike suhete alusel, võib leida ka mõne teise riigi maksuõigusest.

Näiteks on Rootsi tulumaksuseaduses osapoolte seotuse tuvastamise kontekstis viidatud osapoolte ühisele majanduslikule huvile. Ühine majanduslik huvi esineb juhul, kui äriühing osaleb otseselt või kaudselt teise äriühingu juhtimises või kontrollis või omab osalust teises äriühingus, samuti juhul, kui samad isikud osalevad otseselt või kaudselt mitme äriühingu juhtimises või kontrollis või omavad osalust nimetatud äriühingutes.

Norras on seotuse määratlemisel aluseks osalus või kontroll. Seejuures selgitatakse kontrolli määratlust siirdehindade dokumentatsiooni koostamise juhendis. Kontrolli mõiste ei ole piiratud osaluse omamisega, vaid kontrolliv mõju võib avalduda ka muul viisil. Näiteks loetakse kontrollivaks mõjuks see, kui äriühingule kuulub hääleteenamus aktsionäride koosolekul või kui lepingu alusel antakse teisele poolele kontrolliv mõju ning samuti see, kui äriühingul on tehingus domineeriv võlausaldaja positsioon. Meile teadaolevalt ei ole kahte viimatinimetatud sätet praktikas kasutatud ning lähtutakse põhimõttest, et ühine huvi saab tekkida üksnes seotusest aktsia- või osakapitalis.

Ka Poola maksuseadustes oli varem sätestatud võimalus isikute seotuse tekkeks majanduslike sidemete kaudu. Kuna nimetatud sätte ei olnud detailsemalt määratletud ning sätte rakendamine praktikas osutus keeruliseks nii maksumaksja kui ka maksuhalduri jaoks, eemaldati see määratlus seotud osapoolte sättest.

Rakendamisküsimused

Eestis on säte kehtinud veel nii lühikest aega, et selle rakenduspraktika ei ole välja kujunenud. Maksuhaldurile on antud kaalutusõigus ning iga olukorda tuleks käsitleda eraldiseisvalt. Seega peaks ka maksumaksja igakordselt hindama, kas tehingud on teostatud tavapärastel (turu)tingimustel või on teatud põhjustel turuhinna põhimõttest kõrvale kaldunud.

Praktikas esineb tihti olukordi, kus eri skeemide kaudu (st kaasates tehingu ahelasse nn vahelülisid, keda ei saa kehtinud seotud isiku mõiste alusel seotuks lugeda) püütakse varasid üle viia ühest äriühingust teise või kus näiteks sümboolse tasu (1 kroon) eest vahetuvad äriühingu omanikud. Selliste olukordade puhul ei ole tegemist tehinguga turutingimustel, kuivõrd üldjuhul tegutsevad äriühingud siiski kasumiootuses, ning eelduslikult on tehingu osapooltel teatud ühine huvi, mille tarbeks selliseid tehinguid teostatakse. Kui varem ei olnud maksuhalduril võimalust selliseid tehinguid ümber hinnata, siis uue seotud osapoolte määratluse kaudu on maksuhalduril võimalik vaidlustada sellistes tehingutes rakendatud hinnad ja tagada riigile ühtlasi tema õiglane maksutulu baas.

Ka maksumaksja peaks igakordselt hindama, kas tehingud on teostatud tavapärastel (turu)tingimustel või on teatud põhjustel turuhinna põhimõttest kõrvale kaldunud.

Tulumaksuseaduse muudatuste rakendamisel kaob ka senine seotud osapoolte erinev käsitlus nn raamatupidamislikus ja siirdehindade maksuregulatsiooni aspektist. Täpsemalt tuleb äriühingutel majandusaasta aruandes avalikustada seotud osapoolte vaheliste tehingutena ka juhatuse ja nõukogu liikmetega seotud äriühingutega teostatud tehingud. Samal ajal siirdehindade maksuregulatsiooni aspektist sellised tehingud seotud ei olnud (v.a juhul, kui

oli täidetud mõni muu tulumaksuseaduse §-s 8 loetletud tingimustest).

Uus õigusmõiste hakkab kindlasti tekitama vastuolulisi seisukohti maksuhalduri ja maksumaksja vahel ning toob kaasa ulatuslikke maksuvaidlusi, kui maksuhaldur korrigeerib siirdehinda osapoolte vahel lähtuvalt ühisest majanduslikust huvist. Samas peab ka maksuhalduri otsus olema motiveeritud ning maksumaksja ei peaks kartma maksu määramist, kui tehingute teostamisel ei ole kõrvale kaldunud tavapäraest äritingimustest. Hirm, et maksuhaldur hakkab edaspidi maksu määrama ka ostjale võimaldatud allahindluselt (mida tavapäraselt ei rakendata), on meie hinnangul ilmselge liialdus. Hinnata tuleb siiski tehingu tegelikkust sisu ja eesmärki ning tuvastada äriühingute ühine majanduslik huvi.

Ühine majanduslik huvi ja valitsev mõju võivad eksisteerida nii otse kui ka kaudselt, kuid oluliseks asjaoluks võib pidada isikute vahelist objektiivset kooskõlastatust, et isikud tegutsevad üksteise kasuks.

Ka elukaaslane on seotud isik

Tulumaksuseaduse muudatuste kohaselt hakatakse seotud isikuks lugema abikaasa kõrval ka elukaaslast. Seletuskirja kohaselt „antakse elukaaslaste lisamisega näidisloetellu maksumaksjale seadusega kindel viide veel ühele ühist majanduslikku huvi tekitavale asjaolule. Muudatuse eesmärk on vältida selliseid maksupettusi, kus omavaheliste turuväärtusest erineva hinnaga tehtud tehingute kaudu üritatakse elukaaslaste kontrolli all olevatest äriühingutest kasumit maksuvabalt välja viia.“ Muudatusega võrdsustatakse

Muudatuste kohaselt hakatakse seotud isikuks lugema abikaasa kõrval ka elukaaslast.

abielulised ja vabaabielulised suhted, mis on sätestatud juba mitmes teises kehtivas seaduses (nt riigihangete seadus, tsiviilkohtumenetluse seadustik).

Nagu ühise majandusliku huvi ja

valitseva mõju mõiste puhul, ei ole muudetud seaduses esitatud kriteeriume, mille alusel määratleda elukaaslasest kvalifitseerumise.

Elukaaslaste mõiste on määratletud Vabariigi Valitsuse 1999. aasta määruses nr 82 „2000. aastal toimuva rahva ja eluruumide loenduse loendusküsimustiku, loenduslehtede vormide ja loenduseeskirja kinnitamine“. Selle järgi on vabaabielus inimene, kes ei ole seaduslik abielus, kuid on enesemääratluse kohaselt oma elukaaslasega abielulistes suhetes ning kellel on elukaaslasega ühine püsielukoht.

Lisaks elukaaslaste mõistele kasutatakse eri seadustes sarnase tähendusega ka faktilise kooselu mõistet (kaitseväeteenistuse- ja krediidasutuste seadus) ning püsivalt koos elava isiku ja püsiva kooselu mõistet (täitemenetluse seadustik). Õiguspraktikas kasutatakse ka mitteabielulise kooselu mõistet.

Eesti kohtupraktikale tuginedes võib mitteabielulist kooselu käsitada üldjoontes kui registreerimata abielu. Kohus on kooselu määratlemisel pidanud oluliseks ka ühist majapidamist (Riigikohtu otsus 21.05.1998, tsiviilasi 3-2-3-6-98) ja partnerite isiklike suhteid (Tallinna Linnakohtu otsus 11.02.1998, tsiviilasi 2/3/35/6806/96).

Tulumaksuseaduse kohaldamisel tuleks elukaaslaste määratlemisel seotud isikuna käsitleda iga juhtumit eraldi nii nagu ka ühise majandusliku huvi ja valitseva mõju määratlemise puhul. Tuleb vaadata, kas on teostatud tehinguid, mille hinnastamisel ei ole järgitud tavapäraseid hinnastamispõhimõtteid või on rakendatud tingimusi, mida iseseisvad, omavahel mitteseotud isikud tavapäraselt ei rakendaks. Elukaaslaste nagu abikaasadegi puhul eeldatakse, et tulenevalt lähedaste suhete olemasolust võidakse kokku leppida turutingimustest erinevad hinnad raha liigutamiseks ühest äriühingust teise. Seega ei oma niivõrd tähtsust isikute faktiline kooselu või selle pikkus, kuivõrd asjaolu, et isikud tegutsevad ühise huvi alusel ning teevad turutingimustest erinevaid tehinguid selle ühise eesmärgi saavutamiseks.

cutting through complexity™

**Meie teadmised.
Teie edu.**

kpmg.ee

KPMG Baltics OÜ

Narva mnt 5

10117 Tallinn

T: 6268 700

F: 6268 777

Turu 2

51014 Tartu

T: 7371 530

F: 7312 139

E: kpmg@kpmg.ee

www.kpmg.ee

Esitatud informatsioon on üldise iseloomuga ja ei ole mõeldud ühegi kindla füüsilise või juriidilise isiku probleemide lahendusena. Ehkki soovime anda täpset ja ajakohast informatsiooni, ei saa garanteerida, et esitatud informatsioon on täpne ka selle saamise hetkel või pärast seda. Ükski kasutaja ei tohiks esitatud informatsioonist lähtuda ilma konkreetse situatsiooni põhjalikul analüüsil põhineva professionaalse nõustamiseta.

KPMG ja KPMG logo on Šveitsi ühingu KPMG International Cooperative ("KPMG International") registreeritud kaubamärgid.

© 2011 KPMG Baltics OÜ, Eesti aktsiaselts ja Šveitsi ühingu KPMG International Cooperative ("KPMG International") iseseisvate tütarfirmade võrgustiku liikmesfirma. Kõik õigused kaitstud. Trükitud Eestis.